

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สมรรถภาพ

- 1.1 ความหมายและความสำคัญของสมรรถภาพ
- 1.2 องค์ประกอบสมรรถภาพของครู
- 1.3 สมรรถภาพด้านต่างๆ ที่สำคัญของครู
- 1.4 การสร้างเสริมศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู
- 1.5 ประโยชน์ของการประเมินสมรรถภาพครู

2. การพัฒนาสู่ความเป็นวิชาชีพครู

- 2.1 ความสำคัญของความเป็นครูและการพัฒนาครู
- 2.2 ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาเยาวชน
- 2.3 หลักการพัฒนาครู
- 2.4 คุณลักษณะของครูที่ดีในศตวรรษที่ 21
- 2.5 แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพครู

3. การส่งเสริมพัฒนานักศึกษาครู

- 3.1 การพัฒนานักศึกษาครู
- 3.2 รูปแบบการส่งเสริมพัฒนานักศึกษาครู

4. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

- 4.1 ความสำคัญและความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ชั้นปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
- 4.2 หลักสูตร กำหนดเวลา และคำอธิบายของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 4.3 จุดประสงค์ของการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สมรรถภาพ

ความหมายและความสำคัญของสมรรถภาพ

สมรรถภาพ บางครั้งอาจใช้แทนด้วยคำว่า สมรรถนะ ซึ่งมีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษที่ว่า Competency มีผู้นิยามความหมายไว้ดังนี้

ณัฐพร คำศิริรักษ์ (2540) ได้ให้ความหมายของคำว่า สมรรถภาพ ว่าหมายถึง ความรู้ความสามารถในการประยุกต์หลักการและเทคนิควิธีการในสาขาวิชานั้น ๆ ให้เข้ากับสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง ซึ่งแสดงออกในรูปของมโนคติ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติงานในสาขานั้น ๆ

ลัดดา พรหมวัน (2544 : 7) ได้ให้ความหมายของคำว่า สมรรถภาพ ว่าหมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีคุณภาพ

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2547 : 9) ได้ให้ความหมายของคำว่า สมรรถภาพ โดยให้ความหมายไว้ 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) ทิศนคติ (attitude) ความเชื่อ (belief) และอุปนิสัย (trait) กลุ่มที่ 2 หมายถึง กลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะของบุคคล (attributes) ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมในการทำงานที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคลที่สามารถวัดและสังเกตเห็นได้

มาเรียม นิลพันธุ์ (2556 : 38) ได้กล่าวไว้ว่า “สมรรถภาพ” มีคำที่ใช้เรียกโดยมีนัยความหมายเดียวกัน คือ คำว่า “สมรรถวิสัย” หรือ “สมรรถฐาน” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Competency” สำหรับวงการการศึกษา คำว่า “สมรรถภาพ” เป็นคำที่นำมาใช้เพื่อกล่าวถึงความรู้ความสามารถทั้งของครู ผู้บริหาร และผู้เรียน ซึ่งในช่วงของการปฏิรูปการศึกษา สมรรถภาพในด้านการจัดการเรียนการสอน มีการใช้คำว่า “Capacity” หรือ “Instructional Capacity”

สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2550 : 2) ได้ให้ความหมายคำว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมเป็นผลมาจากความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะอื่น

วัฒนา พัฒนพงศ์ (2546 : 84) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ทักษะ และพฤติกรรมที่บุคลากรขององค์กรต้องมีเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 16) ได้ให้ความหมายของคำว่า สมรรถนะดังนี้ “สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในด้านความรู้ความคิด ทักษะ และคุณลักษณะ คุณธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

दनัย เทียนพรม (2546 : 110) ได้ให้ความหมายของคำว่า Competency หรือสมรรถนะว่าเป็นการบูรณาการความรู้ทักษะ ทศนคติและคุณสมบัติส่วนบุคคลจนทำให้งานนั้น ๆ เป็นผลงานที่มีคุณค่าสูงสุด หรือมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป สมรรถภาพ (Competency) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสามารถในการทำพฤติกรรมต่าง ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าคำว่า “สมรรถภาพหรือสมรรถนะ” หมายถึง ความสามารถของบุคคลในด้านความรู้ ความคิด ทักษะ คุณลักษณะ คุณธรรมและพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ” เมื่อนำคำว่า สมรรถนะหรือสมรรถภาพ มาผสมกับคำว่า ครู จึงเป็นคำว่า “สมรรถนะครู” สมรรถนะครูจึงหมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้มีทักษะ มีคุณลักษณะของครูที่ดี มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความรู้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมทุกระดับ สมรรถนะของครูประกอบด้วยสมรรถนะทางวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ

สำหรับสมรรถนะทางวิชาการของครู หมายถึง คุณลักษณะของครูในด้านความรู้ ความสามารถและทักษะทางวิชาการ เช่น ความสามารถทางภาษา ความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ความสามารถทางการเขียนเอกสารและตำรา ทางวิชาการรวมทั้งการทำงานวิจัย เป็นต้น

สำหรับความสามารถทางวิชาชีพนั้น สมจิต สวชนไพบูลย์ และคนอื่น ๆ (2545 : 7) ได้กล่าวว่า การที่ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้และสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญา สามารถพัฒนาตน ให้เป็นคนเก่ง ดีและมีความสุข รวมทั้งทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่พึงประสงค์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีศักยภาพทางการจัดการเรียนการสอน หรือที่เรียกว่า ศักยภาพทางวิชาชีพครู การที่ครูนำความสามารถของตนมาพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีสมรรถนะทางวิชาชีพครู ดังนั้นสมรรถนะทางวิชาชีพครู (teaching professional competency) สำหรับครูจึงหมายถึง ความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ เจตคติ รวมถึงความมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย

องค์ประกอบสมรรถภาพของครู

องค์ประกอบสมรรถภาพของครูนั้นมีมากมายหลายองค์ประกอบ ซึ่งนักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถภาพของครูไว้ ดังนี้

McClelland (1973) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพมีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่

1. ความรู้ คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ
2. ทักษะ คือ สิ่งที่ต้องการให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์

ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ ทักษะที่เกิดได้นั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้ และความสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว

3. อัตมโนทัศน์ คือ เจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าเป็น เช่น ความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น

4. บุคลิกลักษณะประจำตัวบุคคล เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น คนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ หรือมีลักษณะเป็นผู้นำ

5. แรงจูงใจ และเจตคติ เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ

Hall และ Gone (1976, อ้างถึงใน ลัดดา พรหมวัน, 2544) ได้จำแนกสมรรถภาพของครูไว้ 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านสติปัญญา เป็นสมรรถภาพด้านความรู้เชาวน์ปัญญาและความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน วิธีสอน การวิเคราะห์โปรแกรม และหลักสูตร
2. สมรรถภาพด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นสมรรถภาพที่เกี่ยวกับค่านิยม เจตคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งในอาชีพ
3. สมรรถภาพด้านการปฏิบัติการ เป็นสมรรถภาพด้านการจัดอุปกรณ์การสอนและการตั้งคำถาม
4. สมรรถภาพด้านผลการสอน เป็นสมรรถภาพที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในตัวนักเรียน
5. สมรรถภาพในการศึกษาค้นคว้า เป็นสมรรถภาพที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวครู

นอกจากนี้นักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

บอริช (Borich) (1992 : 78) ได้กล่าวถึง สมรรถภาพการสอนของครู ว่าประกอบด้วย

1. การสร้างความชัดเจนในบทเรียน หมายถึง การเตรียมการสอนที่ผู้เรียนทราบถึงขอบข่ายของเนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กับสิ่งที่เรียน การตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนเริ่มทำการสอน และการรู้ถึงระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. การใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย หมายถึง การที่ครูผู้สอนนำเสนอเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
3. การแสดงความใส่ใจในการสอน หมายถึง การที่ครูติดตามพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ
4. การทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ หมายถึง การที่ครูผู้สอนใช้วิธีการต่าง ๆ ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรับทราบความก้าวหน้าของตนเองในการเรียนเป็นระยะ ๆ
5. การส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ หมายถึง การที่ครูวางแผนปรับเปลี่ยนเนื้อหาการเรียนการสอนใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจและสอดคล้องกับเนื้อหาเดิม รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดอัตราก้าวหน้าในการเรียนอย่างต่อเนื่อง จนบรรลุจุดประสงค์สูงสุดที่คาดหวัง

ไวแกนด์ (Weigand) (1977 : 6) ได้กำหนดทักษะพื้นฐานของสมรรถภาพการสอน ประกอบด้วย

1. การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. การจัดลำดับขั้นการสอน
3. การใช้คำถาม
4. การเสริมแรง
5. การวัดและประเมินผล

6. การประเมินพัฒนาการของเด็ก

7. การมีมนุษยสัมพันธ์

ฮิล (Hill) (1989 : 50) กล่าวถึง สมรรถภาพการสอนว่าเป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมในแง่มุมต่าง ๆ 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านหลักสูตร เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาจุดประสงค์รายวิชา ตลอดจนการเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น

2. ด้านการสอน เป็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเลือกวิธีสอนและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

3. ด้านการวัดผล หมายถึง การเลือกวิธีวัดผลที่ได้เหมาะสม

4. ด้านการประเมินผลการสอน คือ ความสามารถในการประเมินผลการสอนทั้งหมด ตั้งแต่การวางจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การเลือกเนื้อหา วิธีสอน รวมถึงความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ของการวัดวัดผลที่ผู้สอนปฏิบัติไป

สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 133-141) ได้แบ่งสมรรถนะของครู ออกเป็น 2 ด้าน คือ สมรรถนะหลัก (core competency และสมรรถนะประจำสายงาน (functional competency) โดยกำหนดรายละเอียดของแต่ละสมรรถนะดังนี้

1. สมรรถนะหลัก คือ คุณลักษณะร่วมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกตำแหน่ง เพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน โดยที่สมรรถนะหลักของครูประกอบด้วย

1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์

1.2 การบริการที่ดี

1.3 การพัฒนาตน

1.4 การทำงานเป็นทีม

2. สมรรถนะประจำสายงาน คือ สมรรถนะที่กำหนดเฉพาะสำหรับแต่ละตำแหน่งเพื่อสนับสนุนให้บุคลากรที่ดำรงตำแหน่งนั้นแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับหน้าที่และส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น สมรรถนะประจำสายงานของครู ประกอบด้วย

2.1 การจัดการเรียนรู้

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน

2.4 การวิเคราะห์สังเคราะห์และการวิจัย

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

นอกเหนือไปจากสมรรถนะทั้ง 2 ประเภทแล้ว สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ยังได้กล่าวถึงพฤติกรรมของครูในด้านวินัย คุณธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย

1. การมีวินัย ได้แก่ การควบคุมตนเอง และการปฏิบัติตนตามกติกาสังคม
2. การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ
3. การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม
4. ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ
5. ความรับผิดชอบในวิชาชีพ

หากพิจารณาองค์ประกอบของสมรรถนะ จะพบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ สอดคล้องกับที่สมจิต สวอนไพบูลย์ และคนอื่น ๆ (2545 : 8-10) ได้กล่าวถึง สมรรถภาพครูหรือสมรรถนะทางวิชาชีพครู ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ด้านความรู้

องค์ประกอบด้านความรู้ ได้แก่ ความเข้าใจในกลุ่มสาขาวิชาวิชาชีพครู ด้านการศึกษาหลักสูตร หลักการสอน ทักษะและกระบวนการแสวงหาความรู้ การจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การผลิต-ใช้-เก็บรักษา อุปกรณ์การสอน การปกครองชั้นเรียน การวิจัยและพัฒนา และความรู้พื้นฐานในกลุ่มสาขาวิชา เฉพาะ ได้แก่ ความรู้ด้านภาษา คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น

2. ด้านการปฏิบัติการสอน

องค์ประกอบด้านการปฏิบัติการสอน ได้แก่ ความสามารถทางการจัดการเรียน การสอน และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เช่น

2.1 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ครอบคลุมด้านการวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนด จุดประสงค์ของการเรียนรู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การวางแผนรายคาบ การใช้แผนการเรียนรู้ การปรับปรุง แผนการเรียนรู้

2.2 เทคนิคการจัดการเรียนรู้ เช่น เทคนิคการอภิปราย การบรรยาย การสาธิต การใช้คำถาม การอธิบาย การเสริมพลังการเรียนรู้ เป็นต้น

2.3 รูปแบบการสอน เช่น การสอนแบบสืบเสาะ การสืบค้น การค้นคว้า การสอน ซ่อมเสริม การสอนเป็นรายบุคคล การสอนแบบวิถีวิทยาศาสตร์ การสอนแบบการสร้างองค์ความรู้ การสอนแบบวิจัยการเรียนรู้ การสอนแบบ CIPPA เป็นต้น

2.4 กิจกรรมและทักษะการสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การจัดลำดับเนื้อหา การใช้คำถาม การเล่า-แตงนิทาน การเล่นเกม การอภิปราย การใช้กระบวนการกลุ่ม การใช้ท่าทางสื่อ ความหมาย การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การทดลอง การสาธิต การสรุป การจัดมุมวิทยาศาสตร์ การจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

2.5 แหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอน เช่น การสร้าง-ใช้ชุดการเรียนการสอน เทคนิคการใช้หนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ การผลิต-ใช้-เก็บรักษาอุปกรณ์ การสร้าง WEB การสร้าง HOME PAGE การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการเรียน การสอน เป็นต้น

2.6 การวัดผลและประเมินผล เช่น การสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ การสังเกต และ บันทึกพฤติกรรมของผู้เรียน การสร้างแบบสอบถาม การสร้างแบบสำรวจรายการ การตรวจงาน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง การประเมินผลเพื่อสรุปการเรียนการสอน การติดตามผล เป็นต้น

2.7 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น การบันทึกผลของการจัดการเรียนรู้ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา การวิจัยและพัฒนา

3. ด้านคุณลักษณะ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพครู ได้แก่

3.1 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู เช่น ตระหนักว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่สำคัญ เป็นวิชาชีพชั้นสูง เห็นว่าวิชาชีพครูมีค่าและมีความสำคัญต่อประเทศชาติ มีศรัทธาและภาคภูมิใจ ในวิชาชีพครู มีความสุขที่ได้ประกอบอาชีพครู ส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู

3.2 มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานวิชาชีพครู เช่น ตระหนักในความสำคัญของการศึกษา ตั้งใจสอน และมีความมุ่งมั่นพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีระบบ พยายามปรับปรุง การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สนใจใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม มีความสุขและพอใจที่ได้ปฏิบัติงานวิชาชีพครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3.3 มีเจตคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น มีความรักและภาคภูมิใจในชาติไทย ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย มีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมสนับสนุน เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

3.4 มีความเป็นผู้นำ เช่น กล้าตัดสินใจ ริเริ่มสร้างสรรค์ มีปฏิภาณไหวพริบ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สุขุมรอบคอบ สื่อความหมายชัดเจน ชี้แนะให้ผู้อื่นคล้อยตามและร่วม ปฏิบัติงานอย่างเต็มใจ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดี ควบคุมอารมณ์ได้ รู้จักปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างสุขภาพทางกายและทางจิต มีความมุ่งมั่นพัฒนาวิชาชีพครู

3.5 มีคุณธรรม จริยธรรม เช่น ใจกว้าง มีเหตุผล รักความยุติธรรม รักความสามัคคี ซื่อสัตย์ ขยัน รักความก้าวหน้า มีขันติธรรม ยกย่องผู้ทำความดี เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักษา ชื่อเสียงของหมู่คณะ มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่ สุขุม รอบคอบ และมีความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของสมรรถนะ จะพบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะการสอนหรือด้านการปฏิบัติการสอน และด้าน คุณลักษณะหรือด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพครู

สมรรถภาพด้านต่าง ๆ ที่สำคัญของครู

สำหรับสมรรถภาพที่สำคัญ ๆ ของครูมีหลายประการด้วยกัน โดยมีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ที่สำคัญของครู ดังนี้

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียวาร์ ยินดีสุข (2558) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพหรือสมรรถนะของครูเอาไว้หลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร รายวิชา (Curriculum Competency)

สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การมีความรู้เรื่องหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร มีความสามารถพัฒนาหลักสูตรระดับต่าง ๆ ได้ รวมทั้งมีความตระหนักและเจตคติเชิงบวกต่อการสร้างหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตร อันเป็นพื้นฐานสำคัญก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้

2. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน (Instructional Competency)

สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะและพฤติกรรมที่บ่งชี้ความสามารถ ความชำนาญในการใช้ความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่มีอยู่อย่างชำนาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กลยุทธ์การสอนหลากหลาย ตลอดจนการใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ กอปรด้วยการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเจตคติเชิงบวกต่อการจัดการเรียนการสอน

นอกจากนี้ มาเรียม นิลพันธุ์ (2556 : 41) และเยาวรักษ์ ภิรมย์ (2545 : 52) ได้ให้ความหมายของสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู สอดคล้องตรงกัน สรุปได้ว่า สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นลักษณะที่เป็นความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน และอัตมโนทัศน์ต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา ซึ่งสามารถแสดงออกให้เห็นได้ วัดและประเมินได้จากการปฏิบัติงานการเรียนการสอนและเรียนรู้ของผู้เรียน สมรรถภาพการสอนเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวครูได้ และครู สามารถประยุกต์พัฒนาสมรรถภาพการสอนอย่างต่อเนื่องได้ สอดคล้องกับที่ศิริวรรณ ลীগิจเจริญผล (2559 : 172-173) กล่าวว่า สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู คือ ความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่แสดงออกถึงการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนดรวมถึงการนำวิธีการและความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ สมรรถภาพของครู แบ่งออกเป็นสมรรถภาพด้านสติปัญญา ด้านการปฏิบัติการ ด้านผลการสอน ด้านการศึกษาค้นคว้า ด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งครูที่มีสมรรถภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ คุณลักษณะ และเจตคติที่ครูพึงมีในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สำหรับแนวคิดที่เกี่ยวกับสมรรถภาพครู โดยทั่วไปนั้นจะเกี่ยวข้องกับลักษณะของครูที่ดี ซึ่งลักษณะของครูที่ดีและครูที่มีสมรรถภาพ จึงเป็นคุณลักษณะที่ผู้ประกอบอาชีพครูพึงมีในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูมีหลายองค์ประกอบ เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และเนื้อหาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน การผลิต และการใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล และบุคลิกภาพของครู หากพิจารณาโดยรวมแล้ว พบว่า สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู เน้นในด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และความสามารถในการบูรณาการการเรียนการสอนของครู โดยใช้ตัวชี้วัดสมรรถภาพการสอนของครูเป็นกรอบในการดำเนินการ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ครูจะต้องได้รับการพัฒนาให้เพิ่มขึ้น (ศิริวรรณ ลীগิจเจริญผล, 2559 : 175-176)

3. สมรรถนะด้านการประเมินผลการเรียนรู้สู่การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง หรืออาจกล่าวได้ว่า คือ การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน ปฏิบัติงานและผลผลิต ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงต้องเป็นการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง คือ เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน การปฏิบัติงานและผลผลิตที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพจริงหรือคล้ายจริงเป็นสิ่งเร้าให้เด็กตอบสนอง แล้วนำข้อมูลสู่การตีค่าหรือประเมินค่า การประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นกระบวนการควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง หรือการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง หรือกล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ตามสภาพจริงเด็กต้องใช้กระบวนการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้และชิ้นงาน ด้วยการบ่มเพาะนิสัย ค่านิยมไปด้วย ดังนั้นการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง จึงเป็นการประเมินความรู้ ความคิด การปฏิบัติรวมทั้งผลผลิตที่อาจเป็นความรู้และสิ่งประดิษฐ์หรือชิ้นงาน หรือภาระงานตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์และค่านิยม ซึ่งกระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ต่าง ๆ ตามสภาพจริงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อระบุและวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้และให้ข้อติชมที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้นโดยวิธีการประเมินหลากหลายและเพื่อให้เข้าใจการเรียนรู้ของผู้เรียนในแง่มุมต่าง ๆ อย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งรวมเรียกว่า การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (assessment for learning) (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียววิยดีสุข, 2558 : 93)

4. สมรรถนะด้านการจัดการชั้นเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศเชิงบวก (Classroom Management Competency)

สมรรถนะด้านการจัดการชั้นเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศเชิงบวก หมายถึง ลักษณะและพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถ ความชำนาญในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่มีอยู่ในการจัดการชั้นเรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางกายภาพและทางจิตใจ หรือกล่าวว่าเป็นบรรยากาศเชิงบวก กอปรด้วยความมีคุณลักษณะและเจตคติเชิงบวกต่อการจัดการชั้นเรียน

นอกจากจากที่กล่าวข้างต้นเกี่ยวกับสมรรถภาพ/สมรรถนะต่าง ๆ ที่สำคัญของครูนั้น มาเรียม นิลพันธุ์ (2556 : 44-45) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และสมรรถภาพการบูรณาการเรียนการสอนไว้เพิ่มเติม ดังนี้

1. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ครูสภาได้กำหนดมาตรฐานสาระความรู้ ประกอบด้วย 9 สาระ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอน รูปแบบการเรียนรู้และการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน การออกแบบและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การบูรณาการเรียนรู้อย่างบูรณาการ เทคนิคและวิทยาการจัดการเรียนรู้การใช้และการผลิตสื่อ และการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินผลการเรียนรู้

2. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ประเด็นใหญ่ คือ สามารถนำประมวลรายวิชามาจัดทำแผนการเรียนรู้รายภาคและตลอดภาค สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สามารถเลือกใช้พัฒนาและสร้างสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และประเด็นสุดท้าย สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและจำแนกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการประเมินผล

3. สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา สารระความรู้ ประกอบด้วย 6 สารระ คือ หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการศึกษา การสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการศึกษา การประเมินตามสภาพจริง การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การประเมินภาคปฏิบัติและการประเมินผลแบบย่อยและแบบรวม

สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วย 2 สมรรถนะ คือ สามารถวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริง และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร

4. สมรรถภาพการบูรณาการการเรียนการสอน ครูในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีทักษะที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการฝึกอบรมทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมหรือทักษะทางกาย ซึ่งทักษะที่สำคัญดังกล่าวนี้ บุคลากรจำเป็นต้องมีสมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยการมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติและทักษะที่จำเป็นทางด้านการสร้างหรือร่างหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการประเมินหลักสูตร มีข้อเสนอแนวคิดที่ได้จากการกำหนดการศึกษาและวิจัยไว้หลายลักษณะด้วยกัน

การสร้างเสริมศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู

ศักยภาพ คือ ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ ส่วนคำว่า สมรรถภาพ คือ ความสามารถ ผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนจำเป็นต้องมีการสร้างเสริมศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู ขนขยายเพิ่มพูนพัฒนาให้มีในตนเอง มีดังนี้ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2553 : 93-104)

1. คุณสมบัติด้านความรู้

บุคคลใดมีความรู้ บุคคลนั้นย่อมมีพลัง ดังสุภาษิตที่ว่า “ความรู้ คือ พลัง” (Knowledge is power) พลังในที่นี้ หมายถึง พลังความคิดที่จะทำงาน พลังที่จะปรับปรุงงานให้มีคุณภาพ และพลังที่จะแก้ไขข้อบกพร่องผิดพลาดต่าง ๆ จากการทำงานให้มีคุณภาพ ด้วยเหตุนี้สิ่งแรกซึ่งผู้ประสงค์จะเป็นครูต้องเสริมสร้างให้มีในตน คือ การเสริมสร้างศักยภาพด้านความรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่กำหนดในหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนและจิตวิทยาการเรียนการสอน เป็นต้น

สำหรับคุณสมบัติด้านความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพครูนั้น สำนักมาตรฐานวิชาชีพสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548 : 10-191) ได้กำหนดมาตรฐานความรู้และสภการณ์วิชาชีพของการประกอบวิชาชีพการศึกษา ซึ่งได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 5 กันยายน 2548 (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 , 2548 : 3) ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 หมวดด้วยกัน คือ หมวด 1 ว่าด้วยมาตรฐานความรู้และสภการณ์วิชาชีพ หมวด 2 ว่าด้วยมาตรฐานการปฏิบัติงาน และหมวด 3 ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ

หมวด 1 มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

มาตรฐานความรู้ของครู คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ดังต่อไปนี้

- 1) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู
- 2) การพัฒนาหลักสูตร
- 3) การจัดการเรียนรู้
- 4) จิตวิทยาสำหรับครู
- 5) การวัดและประเมินผลการศึกษา
- 6) การบริหารจัดการในห้องเรียน
- 7) การวิจัยทางการศึกษา
- 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา
- 9) ความเป็นครู

สาระความรู้และสมรรถนะของครู ได้แก่

1) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู สาระความรู้ ประกอบด้วย 1.1) ภาษาไทยสำหรับครู 1.2) ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สำหรับครู และ 1.3) เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครู ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 1.1) สามารถใช้ทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาไทย เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง 1.2) สามารถใช้ทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง และ 1.3) สามารถใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน

2. การพัฒนาหลักสูตร สาระความรู้ ประกอบด้วย 2.1) ปรัชญา แนวคิด และทฤษฎี การศึกษา 2.2) ประวัติความเป็นมาและระบบการจัดการศึกษาไทย 2.3) วิสัยทัศน์และแผนพัฒนา การศึกษาไทย 2.4) ทฤษฎีหลักสูตร 2.5) การพัฒนาหลักสูตร 2.6) มาตรฐานและมาตรฐานช่วงชั้น ของหลักสูตร 2.7) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และ 2.8) ปัญหาและแนวโน้มในการพัฒนา หลักสูตร ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 2.1) สามารถวิเคราะห์หลักสูตร 2.2) สามารถปรับปรุงและ พัฒนาหลักสูตรได้อย่างหลากหลาย 2.3) สามารถประเมินหลักสูตรได้ทั้งก่อนและหลังการใช้หลักสูตร และ 2.4) สามารถจัดทำหลักสูตร

3. การจัดการเรียนรู้ สาระความรู้ ประกอบด้วย 3.1) ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอน 3.2) รูปแบบการเรียนรู้และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 3.3) การออกแบบและการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ 3.4) การบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3.5) การบูรณาการ การเรียนรู้แบบเรียนรวม 3.6) เทคนิคและวิทยาการจัดการเรียนรู้ 3.7) การใช้และการผลิตสื่อและ การพัฒนานวัตกรรมในการเรียนรู้ 3.8) การจัดการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 3.9) การ ประเมินผลการเรียนรู้ ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 3.1) สามารถนำประมวลรายวิชามาจัดแผน การเรียนรายภาคและตลอดภาค 3.2) สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 3.3) สามารถเลือกใช้พัฒนาและสร้างสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 3.4) สามารถจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและจำแนกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการประเมินผล

4. จิตวิทยาสำหรับครู สาระความรู้ ประกอบด้วย 4.1) จิตวิทยาพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมนุษย์ 4.2) จิตวิทยาการศึกษา และ 4.3) จิตวิทยาการแนะแนวและให้คำปรึกษา ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 4.1) เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน 4.2) สามารถช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้และพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน 4.3) สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และ 4.4) สามารถส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

5. การวัดและประเมินผลการศึกษา สาระความรู้ ประกอบด้วย 5.1) หลักการและเทคนิคการวัดและการประเมินผลทางการศึกษา 5.2) การสร้างและการใช้เครื่องมือการวัดผลและประเมินผลการศึกษา 5.3) การประเมินตามสภาพจริง 5.4) การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน 5.5) การประเมินภาคปฏิบัติ และ 5.6) การประเมินผลแบบย่อยและแบบรวม ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 5.1) สามารถวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริง และ 5.2) สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร

6. การบริหารจัดการในห้องเรียน สาระความรู้ ประกอบด้วย 6.1) ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการ 6.2) ภาวะผู้นำทางการศึกษา 6.3) การคิดอย่างเป็นระบบ 6.4) การเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร 6.5) มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร 6.6) การติดต่อสื่อสารในองค์กร 6.7) การบริหารจัดการชั้นเรียน 6.8) การประกันคุณภาพการศึกษา 6.9) การทำงานเป็นทีม 6.10) การจัดทำโครงการทางวิชาการ 6.11) การจัดโครงการฝึกอาชีพ 6.12) การจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนา 6.13) การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ และ 6.14) การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 6.1) มีภาวะผู้นำ 6.2) สามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน 6.3) สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6.4) สามารถในการประสานประโยชน์ และ 6.5) สามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ

7. การวิจัยทางการศึกษา สาระความรู้ ประกอบด้วย 7.1) ทฤษฎีการวิจัย 7.2) รูปแบบการวิจัย 7.3) การออกแบบการวิจัย 7.4) กระบวนการวิจัย 7.5) สถิติเพื่อการวิจัย 7.6) การวิจัยในชั้นเรียน 7.7) การฝึกปฏิบัติการวิจัย 7.8) การนำเสนอผลงานวิจัย 7.9) การค้นคว้าศึกษางานวิจัยในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 7.10) การใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหาการเสนอโครงการเพื่อทำวิจัย ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 7.1) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการกระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 7.2) สามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน

8. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สาระความรู้ ประกอบด้วย 8.1) แนวคิด ทฤษฎี เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ 8.2) เทคโนโลยีและสารสนเทศ 8.3) การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีและสารสนเทศ 8.4) แหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ และ 8.5) การออกแบบ การสร้าง การนำไปใช้ การประเมินและการปรับปรุงนวัตกรรม ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 8.1) สามารถเลือกใช้ ออกแบบ สร้างและปรับปรุงนวัตกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี 8.2) สามารถพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี และ 8.3) สามารถแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

9. ความเป็นครู สารระความรู้ ประกอบด้วย 9.1) ความสำคัญของวิชาชีพครู บทบาทหน้าที่ ภาระงานของครู 9.2) พัฒนาการของวิชาชีพครู 9.3) คุณลักษณะของครูที่ดี 9.4) การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู 9.5) การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู 9.6) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และการเป็นผู้นำทางวิชาการ 9.7) เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู 9.8) จรรยาบรรณของวิชาชีพครู และ 9.9) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 9.1) รัก เมตตา และปรารถนาดีต่อผู้เรียน 9.2) อุดหนุนและรับผิดชอบ 9.3) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็นผู้นำทางวิชาการ 9.4) มีวิสัยทัศน์ 9.5) ศรัทธาในวิชาชีพครู และ 9.6) ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

มาตรฐานประสบการณ์ของครู คือ ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังนี้

1. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน
2. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

สาระการฝึกทักษะและสมรรถนะของครู ได้แก่

1. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน สาระการฝึกทักษะ ประกอบด้วย 1.1) การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา 1.2) ฝึกปฏิบัติการวางแผนการศึกษาผู้เรียน โดยการสังเกต สัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษา 1.3) มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร รวมทั้งการนำหลักสูตรไปใช้ 1.4) ฝึกการจัดทำแผนการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษา 1.5) ฝึกปฏิบัติการดำเนินการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานศึกษา และ 1.6) การจัดทำโครงการทางการศึกษา ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 1.1) สามารถศึกษาและแยกแยะผู้เรียนได้ตามความแตกต่างของผู้เรียน 1.2) สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ 1.3) สามารถฝึกปฏิบัติการสอนตั้งแต่การจัดทำแผนการสอนปฏิบัติการสอน ประเมินผลและปรับปรุง และ 1.4) สามารถจัดทำโครงการทางวิชาการ

2. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ สาระการฝึกทักษะ ประกอบด้วย 2.1) การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2.2) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2.3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 2.4) การเลือกใช้การผลิตสื่อและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ 2.5) การใช้เทคนิคและยุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้ 2.6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2.7) การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2.8) การนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2.9) การบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ และ 2.10) การสัมมนาทางการศึกษา ส่วนสมรรถนะ ประกอบด้วย 2.1) สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 2.2) สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 2.3) สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 2.4) สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

หมวด 2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผลลัพท์ที่เกิดแก่ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

2. คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับครู ได้แก่ การแต่งกาย กิริยามารยาท การยืน การเดิน การนั่ง และการพูดจา

3. คุณสมบัติด้านสุขภาพอนามัย สามารถจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ การพัฒนาร่างกาย ให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และการดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์

ซึ่งการเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครูนั้นมีวิธีการหลายประการ ดังนี้ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2553 : 125)

1. การพัฒนาความรู้ ทั้งนี้เพราะวิชาชีพครูนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับพัฒนาคน ให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เป็นครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ที่สำคัญคือ ต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอนนักเรียนอย่างเพียงพอและถูกต้องแม่นยำ อีกประการหนึ่ง คือ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพอย่างถูกต้องกว้างขวาง เช่น รู้จิตวิทยาการเรียนการสอน รู้วิธีสอนแบบต่าง ๆ รู้จักการวัดผลประเมินผล และรู้จักการจัดการในห้องเรียน เป็นต้น

2. การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ ทั้งนี้เพราะผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูนั้นต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลหลายฝ่าย ที่สำคัญ คือ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนที่เกี่ยวข้องพบเห็นทั่วไป หากผู้ประกอบวิชาชีพครูเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพไม่เป็นที่พึงประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมทำให้ผู้ที่พบเสื่อมศรัทธา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่ผู้เป็นครูเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วยเกือบตลอดเวลา อาจจะจดจำลีลาท่าทางของครูที่สังคมไม่ปรารถนาไปประพฤติปฏิบัติ หากไม่เป็นเช่นนี้ก็อาจจะเสื่อมศรัทธาในตัวครู ซึ่งมีผลเสียอย่างยิ่งต่อการสั่งสอนอบรมและการปกครองดูแลนักเรียน

3. การพัฒนาด้านค่านิยม ทั้งนี้เพราะค่านิยมเป็นเครื่องบ่งชี้ให้บุคคลกระทำสิ่งใด ๆ กล่าวคือ หากบุคคลใดมีค่านิยมสูง ก็จะมีพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์ ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลใดมีค่านิยมต่ำ ก็จะมีพฤติกรรมไปในทางที่สังคมส่วนใหญ่ไม่ปรารถนา ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีค่านิยมสูงด้วยการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่สังคมยกย่องสรรเสริญ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป

4. การพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์จะช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลใดมีสุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์ ย่อมจะทำให้คุณสมบัติด้านอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดลดน้อยถอยลงหรือเสื่อมไปในที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครูนั้นมีวิธีการหลายประการ เช่น การพัฒนาความรู้ การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ การพัฒนาด้านค่านิยม และการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย

ประโยชน์ของการประเมินสมรรถภาพครู

ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญต่อการพัฒนาศัทยภาพผู้เรียน ครูจึงจำเป็นต้องมีศักยภาพและสมรรถภาพ หรือสมรรถนะในหลาย ๆ ด้าน เช่น สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สมรรถนะด้านการเสริมพลังการเรียนรู้สมรรถนะด้านการพัฒนาทักษะการคิด เป็นต้น แต่ละสมรรถนะจะมีลักษณะเด่นและมีส่วนที่จะไปเชื่อมโยงต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

การประเมินศักยภาพของครูเป็นกระบวนการตัดสิน ตีค่า หากคุณภาพของสมรรถภาพหรือสมรรถนะ ด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติและบุคลิกลักษณะของครูที่แสดงออกเพื่อเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด เพื่อดำเนินการพัฒนาบุคคลตามสมรรถนะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายขององค์การ ผู้ที่ทำการประเมินศักยภาพของครูจะต้องทราบผลการประเมินสมรรถนะในแต่ละด้านของครูก่อนที่จะตัดสินในภาพรวมว่า ครูมีศักยภาพในภาพรวมเป็นเช่นไร มีสมรรถนะหรือสมรรถภาพย่อย ๆ ใด ที่ต้องได้รับการพัฒนา ดังนั้น การที่จะทราบผลการประเมินศักยภาพของครูจึงต้องได้ข้อมูลของผลการประเมินสมรรถนะหรือสมรรถภาพในแต่ละด้านที่ถูกต้อง ชัดเจน และสมบูรณ์ก่อน การประเมินสมรรถภาพหรือสมรรถนะของครูเป็นกระบวนการตัดสิน ตีค่า หากคุณภาพของความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและบุคลิกลักษณะของบุคคลที่แสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติสำหรับเป็นข้อมูลนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด เพื่อดำเนินการพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายขององค์การ

การประเมินสมรรถภาพหรือสมรรถนะย่อย ๆ เพื่อให้เห็นภาพสมรรถนะรวมหรือศักยภาพของครูมี ประโยชน์ดังต่อไปนี้ (สุรรัตน์ อารีรัตน์สกุล ก้องโลก, 2559 : 30-31)

1. ประโยชน์ต่อตัวครู

การประเมินสมรรถนะย่อย ๆ และผลรวมของสมรรถนะหรือศักยภาพของครูจะมีประโยชน์ต่อตัวครู ดังนี้

1.1 ครูสามารถตรวจสอบความสามารถที่แท้จริงของตนเองว่ามีสมรรถนะในการปฏิบัติงานในแต่ละเรื่องอยู่ในระดับใด

1.2 ครูจะมีข้อมูลสำหรับการพัฒนาตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาต้องการ

1.3 ครูสามารถจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (Individual Plan หรือ ID - Plan) และแผนพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ (Career Path) บนพื้นฐานของข้อมูลที่เชื่อถือได้

1.4 ครูจะมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ

2. ประโยชน์ต่อองค์กร (หน่วยงาน/สถานศึกษา)

ผลจากการประเมินสมรรถนะย่อย ๆ และสมรรถนะรวมหรือศักยภาพมีประโยชน์ต่อองค์กรดังต่อไปนี้

2.1 สถานศึกษาหรือหน่วยงานสามารถวางแผนดำเนินการพัฒนาบุคลากรได้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของครูเป็นรายบุคคลและรายรวมของครูทั้งโรงเรียน

2.2 สถานศึกษามีข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรได้ชัดเจน เชื่อถือได้และเป็นรูปธรรม

2.3 สถานศึกษามีแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งบุคลากรให้ดำรงตำแหน่งที่สอดคล้องกับสมรรถนะและศักยภาพของครูที่มีอยู่

2.4 สถานศึกษาหรือหน่วยงานมีแนวทางในการพิจารณาครูเพื่อการให้แรงจูงใจและผลตอบแทนในการปฏิบัติงาน

2.5 สถานศึกษามีเครื่องมือและบุคลากรที่ช่วยสนับสนุนให้วิสัยทัศน์และภารกิจของหน่วยงานหรือสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จ

2.6 สถานศึกษามีเครื่องมือที่ใช้เป็นกรอบในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ผลที่เกิดกับองค์กร โดยองค์กรจะมีกรอบการแสดงออกของพฤติกรรมของคนในองค์กรโดยรวมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ช่วยสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย สถานศึกษามีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในภาพรวมขององค์กรได้ รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่พึงประสงค์

การพัฒนาสู่ความเป็นวิชาชีพครู

ความสำคัญของความเป็นครูและการพัฒนาครู

ทุกคนเกิดมาต้องมีครูและทุกคนเกิดมาต้องเป็นครู ด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงไม่สามารถที่จะปฏิเสธถึงความสำคัญของครูได้ ทั้งนี้เพราะความเป็นครูนั้นย่อมเป็นได้ทั้งบุคคลที่มีได้ประกอบวิชาชีพครูและบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูโดยตรง อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาเฉพาะงานอาชีพด้วยกันแล้ว อาชีพทุกอาชีพย่อมมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมด้วยกันทั้งสิ้น ยากที่จะกล่าวอ้างว่าอาชีพใดมีความสำคัญกว่ากัน แต่ถ้าเรามาพิจารณาเฉพาะวิชาชีพครูให้ลึกซึ้งและกว้างขวางแล้ว จะเห็นว่าผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูเป็นงานอาชีพนั้นต้องรับภาระหน้าที่ต่อสังคมและชาติบ้านเมืองอย่างใหญ่หลวง หากผู้เป็นครูปฏิบัติภาระที่ตนเองต้องรับผิดชอบบกพร่อง ผลกระทบก็จะตกไปถึงความเสื่อมของสังคมและชาติบ้านเมือง (ยนต์ ชุ่มจิต, 2553 : 52)

ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะครูต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ จนบุคคลเหล่านั้นสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเพื่อพัฒนาชาติบ้านเมือง

ต่อไป ดังนั้น การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่ศักยภาพมากที่สุดจึงเป็นงานที่นักวิชาการศึกษา ผู้นิเทศ และ/หรือผู้บริหารการศึกษาจะต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ยนต์ ชุ่มจิต (2553 : 32-33) ได้กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาครูว่าก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของครู ทำให้ครูมีสมรรถภาพในการสอน มีความรอบรู้ในทางวิชาการและวิชาชีพมากขึ้น เข้าใจบทบาทหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาและข้อบกพร่องในการสอนและทำงานได้ดีขึ้น

2. ช่วยทำให้เกิดการประหยัดเวลาและความสูญเสียเปล่าทางวิชาการ เพราะครูที่ได้รับการพัฒนาจนเป็นครูที่มีคุณภาพนั้นย่อมไม่ทำอะไรที่ผิดพิสดารได้ง่าย ๆ สามารถใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำการสอนนักเรียนได้ผลเต็มที่ตรงตามจุดประสงค์ ส่วนนักเรียนก็มีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. ช่วยให้ครูเรียนรู้งานในหน้าที่ได้เร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูที่เพิ่งได้รับการบรรจุให้เข้าทำงานใหม่ ๆ และครูที่ย้ายไปทำการสอน ณ ที่ทำงานแห่งใหม่

4. ช่วยแบ่งเบาหรือลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานในสายงานต่าง ๆ เพราะครูที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีและอย่างต่อเนื่อง จะมีความเข้าใจงานการสอนและงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

5. ช่วยกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน กล่าวคือ ทำให้ครูทุกคนมีโอกาสก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งทางวิชาการ หรือตำแหน่งทางการบริหาร ซึ่งทำให้มีสถานภาพดีขึ้น

6. ช่วยทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งในด้านความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งหลักการปฏิบัติงาน และมีความรอบรู้ในการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ

จากความสำเร็จดังกล่าว จึงเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นได้ชัดเจนว่า การพัฒนาครูนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งและจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาเยาวชน

งานสำคัญของครูต่อการพัฒนาเยาวชน ได้แก่ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2553 : 65-66)

1. การให้ความรู้ในวิชาการเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียนหรือการประกอบอาชีพ
2. การให้ความรู้สึก หมายถึง การพยายามทำให้เยาวชนมีความสำนึกว่าอะไรดี อะไรไม่ดี สิ่งใดไม่ควร สิ่งใดไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์เหล่านี้เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ครูต้องพยายามกระทำควบคู่กับการใช้วิชาความรู้ทั่วไป

3. การให้ความคิด หมายถึง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การรู้จักคิดเพื่อแก้ปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ รู้จักประเมินการกระทำและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

บทบาทของครูต่อการพัฒนาเยาวชนถือว่าเป็นงานที่สำคัญมาก ครูจะทำหน้าที่ในฐานะเป็นวิศวกรสังคมได้สมบูรณ์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการพัฒนาเยาวชน กล่าวคือ ถ้าครูสร้างคนไปในรูปแบบใด สังคมก็จะเป็นแบบนั้นเพราะคนคือผู้สร้างสังคมอีกทอดหนึ่ง

หลักการพัฒนาครู

หลักการพัฒนาโดยทั่วไปจะมุ่งเน้นที่การพัฒนาบุคคล ความครอบคลุม ความต่อเนื่อง การขจัดความต้อยและความมั่นคงถาวร จากหลักการดังกล่าวมานี้ สามารถนำมาประยุกต์กับการพัฒนาครูหรือการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2553 : 33-34)

1. การพัฒนาครูต้องมุ่งเน้นการพัฒนาตัวของครูเองก่อน หมายความว่า ในการพัฒนาครูนั้นจะต้องเน้นไปที่การพัฒนาตัวของครูแต่ละคนเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้ครูแต่ละคนได้พัฒนาศักยภาพตนให้เจริญเต็มที่ เมื่อครูมีความเจริญงอกงาม มีความสมบูรณ์อย่างเพียงพอแล้ว ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

2. การพัฒนาครูต้องมุ่งเน้นความครอบคลุมทุกด้าน หมายความว่า จะต้องพัฒนาครูให้เกิดความรู้ความชำนาญทุก ๆ ด้าน เช่น มีความรู้ความเข้าใจเทคนิคการสอนใหม่ ๆ สามารถใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้ความเข้าใจกฎระเบียบของทางราชการที่ประกาศใช้ใหม่ มีความรอบรู้ตามสภาวะการณ์บ้านเมือง รวมทั้งความรู้เท่าทันกับสิ่งที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจุบัน เป็นต้น

3. การพัฒนาครูต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หมายความว่า ไม่ว่าจะบุคคลที่เป็นครูนั้นจะมีคุณวุฒิมากน้อยเพียงใด สอนในระดับใด จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะ ๆ ทั้งนี้เพราะความเจริญก้าวหน้าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งของมนุษย์ บุคคลอื่นจะให้ความเคารพยกย่องในความรู้ความชำนาญของบุคคลที่มีความเจริญก้าวหน้า ความสามารถของบุคคลจะสัมพันธ์กับความเข้าใจในงานที่กำลังปฏิบัติ และที่สำคัญยิ่ง คือ บุคคลที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพย่อมเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและควรให้การสนับสนุนเพื่อปฏิบัติงานในตำแหน่งที่สำคัญต่อไป

4. การพัฒนาครูต้องมุ่งเน้นการขจัดความต้อยหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบวิชาชีพครูโดยทั่วไป เช่น ความบกพร่องทางด้านคุณธรรมศีลธรรม ความเฉื่อยชาในการทำงาน ความไม่กระตือรือร้นต่อความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ และการขาดเทคนิควิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

5. การพัฒนาครูต้องมุ่งส่งเสริมความมั่นคงถาวรและความเจริญก้าวหน้าให้แก่ครู หมายความว่า การจัดกิจกรรมใด ๆ เพื่อการพัฒนาครูนั้น นอกจากจะได้กระทำให้ครอบคลุมตามหลักการดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะต้องกระทำเพื่อให้ครูเกิดความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ มีความมั่นคงต่อวิชาชีพ และเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจต่องานวิชาชีพของตนอยู่เสมอ

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาครูให้เกิดคุณภาพสูงที่สุดนั้นจะต้องดำเนินการให้ครบทุกประเด็นดังกล่าวมา

คุณลักษณะของครูที่ดีในศตวรรษที่ 21

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งครูที่ดีนั้น ควรประกอบด้วยทักษะและคุณลักษณะหลายประการ โดยมีนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้ดังนี้

ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน (2557 : 11-12) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะหรือทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 ควรประกอบด้วย 7 ประการ คือ

1. สร้างและบูรณาการความรู้ได้ เพราะความรู้เปลี่ยนแปลงเร็วมาก ครูจึงต้องรู้จักหาความรู้ได้เอง และสามารถบูรณาการความรู้ที่เข้ากับผู้เรียนและการสอนได้

2. มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ซึ่งสังคมยุคใหม่มีสิ่งหลอกลวงมาก ครูจึงต้องวิเคราะห์ออก จึงจะบอกเด็กได้ ขณะเดียวกันต้องคิดอะไรใหม่ ๆ ไปด้วย

3. มีวิสัยทัศน์และตถุผลึกทางความคิด สังคมครูต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลง มองเห็นแนวโน้มอนาคต และวิเคราะห์จนตถุผลึกชัดเจน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนได้

4. รู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดี ข้อเสียของเทคโนโลยีให้กับผู้เรียนและสังคมได้

5. มีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตตามศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ ๆ ได้ เพราะโลกอนาคตจะเป็นโลกของการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาแข่งกับโลก

6. เข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม เพราะการเสียสละเพื่อสังคมน้อยลงทุกทีในสังคมไทย ครูต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

7. มีบทบาทนำในด้านการสอนและในวิชาชีพ ครูรุ่นใหม่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและในวิชาชีพร่วมกับผู้บริหารมากขึ้นในยุคต่อไป

สิริรัตน์ นาकिन (2559) ได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 มีจุดมุ่งหมายสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของครู ดังนี้

1. ทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการการใช้เครื่องมือและกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน มีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสม

2. มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย

3. มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การคิดแบบวิจารณ์ญาณ และทักษะด้านอื่น ๆ ที่สำคัญต่อวิชาชีพ

4. เป็นตัวแบบ (Model) แห่งการเรียนรู้ของชั้นเรียนที่จะนำไปสู่การสร้างทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

5. มีความสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ สติปัญญา จุดอ่อน-จุดแข็งในตัวผู้เรียน

6. พัฒนาความสามารถให้สูงขึ้นเพื่อนำไปใช้สำหรับการกำหนดกลยุทธ์ทางการสอนและจัดประสบการณ์ทางการเรียนได้เหมาะสมกับบริบททางการเรียนรู้

7. มีการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างทักษะและเกิดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้

8. แบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสารให้เกิดขึ้น

9. เป็นตัวแบบที่มีการพัฒนาทางวิชาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ทิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคนอื่น ๆ (2557 : 12) ได้กล่าวว่า ครูไทยในศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม

2. มีสมรรถนะด้านคอมพิวเตอร์

3. มีสมรรถนะด้านหลักสูตรรายวิชา

4. มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน
5. มีสมรรถนะด้านการประเมินผลการเรียนรู้สู่การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
6. มีสมรรถนะด้านการจัดการชั้นเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศเชิงบวก

จากที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับที่สุคนธ์ สินธพานนท์ (2558 : 25-26) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับครูไทยในศตวรรษที่ 21 ว่าควรมีคุณลักษณะสำคัญดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะลูกศิษย์ ชักชวนผู้อื่นให้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม

2. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการฝึกทักษะการคิดและทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนสามารถวิเคราะห์จำแนกผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3. มีความรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ ๆ สามารถชี้แนะข้อดีข้อเสียของเทคโนโลยีแก่ผู้เรียน และวิธีการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ อย่างถูกวิธี และเลือกรับข้อมูลอย่างถูกต้อง

4. มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจากหลักสูตรระดับสากล หละกสูตรระดับชาติ หลักสูตรท้องถิ่นโดยบูรณาการเข้ามาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเหมาะสมกลมกลืน

5. มีวิสัยทัศน์ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์โลก ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน

6. มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการสอน รูปแบบการสอน กระบวนการเทคนิคการสอนที่หลากหลาย มีความสามารถจัดชั้นเรียนให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ในเชิงบวก ตลอดจนยังมีความสามารถในการบูรณาการความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอให้เข้ากับผู้เรียนและการเรียนการสอนได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญที่บุคคลพึงมีในศตวรรษที่ 21

7. มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้มีทักษะการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา และเป็นบุคคลที่มีทักษะสำคัญในการอยู่ในสังคมศตวรรษที่ 21

8. มีความสามารถในการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้ตามหลักการของการวัดและประเมินผลและเป็นไปตามเป้าหมายการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ อีกทั้งมีการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

9. มีคุณลักษณะของผู้นำที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนร่วมกับผู้บริหาร ชุมชนในท้องถิ่น องค์กรต่าง ๆ และสังคมระดับชาติ

แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพครู

นักวิชาการได้กล่าวเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพครู ไว้ดังนี้
 วินันท์ กานต์ รุจิภักดิ์ และเอ็มม่า อาสนจินดา (2559 : 112-127) ได้กล่าวสรุปข้อเสนอแนะถึงแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริมจริยธรรมครู ตลอดจนจนการควบคุมพฤติกรรมของครู ดังนี้

1. การบังคับใช้จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครูอย่างจริงจังเอจังและมีประสิทธิภาพ
2. การสร้างครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี และการบ่มเพาะความเป็นครูในกระบวนการผลิต
3. การสร้างระบบเครือข่ายผู้ปกครองในการเฝ้าระวังการกระทำผิดจริยธรรมครู

4. การเพิ่มอัตรากำลังให้เพียงพอต่อภาระงาน
5. การจัดปฐมนิเทศ และการฝึกอบรมครูอย่างต่อเนื่อง
6. การเสริมสร้างและปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กร
7. การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของทุกภาคส่วนในการป้องกันการกระทำผิด
8. ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นหลักในการควบคุมจริยธรรมครู
9. ระบบประเมินการสอน และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้
10. การพัฒนากรอบแบบแผนที่ชัดเจนในเรื่องจริยธรรมวิชาชีพครู

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นการพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพครูยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้ (วิวัฒน์กานต์ รุจิภักดิ์ และเอ็มมา อาสนจินดา, 2559 : 131-141)

1. การประสานความร่วมมือ

เป็นการประสานความร่วมมือจากหลายส่วนงาน ในประเด็นการอบรมให้ความรู้ การสอดส่องดูแล และการประเมินการปฏิบัติงาน ทั้งหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง คือ ภาครัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ/คุรุสภา/สำนักงานเขตการศึกษา) และหน่วยงานในท้องถิ่น คือ โรงเรียนและชุมชนจะต้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่จะเป็นการส่งเสริมจริยธรรมครูอย่างต่อเนื่องและหน่วยงานเหล่านี้จะต้องมีการประสานงานกัน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรม

นอกเหนือจากการพัฒนาทางด้านจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพแล้ว ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะเทคนิคการสอนใหม่ ๆ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ เนื่องจากปัจจุบันนักเรียนมีการพัฒนาอย่างมากในการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการพัฒนาความรู้ทางการเรียน เพราะฉะนั้นครูก็ควรมีการพัฒนาในด้านนี้เพื่อที่จะทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาความรู้ของครูนั้น ไม่ควรที่จะมีการพัฒนาด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว ควรมีการพัฒนาควบคู่ไปกับหลักการดำเนินชีวิตอื่น ๆ หรือคุณธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. การพัฒนาจริยธรรมครูโดยสถาบันผลิตครู

ในการที่จะพัฒนาจริยธรรม จรรยาบรรณครูนั้น เป็นกระบวนการที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการผลิตครู ก็คือ สถาบันการศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยเริ่มจากกระบวนการสอบคัดเลือก กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งควรมีการพัฒนาในรูปแบบหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในประเด็นนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ คุรุสภา ควรที่จะร่วมมือกันกำหนดยุทธศาสตร์ในเรื่องกระบวนการหรือขั้นตอนในการประกอบวิชาชีพครูว่าต้องมีกระบวนการเรียนรู้อย่างไร โดยการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบและสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นครู จริยธรรม รวมทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิตจะเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นครู ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และสภาพแวดล้อมภายในสถาบันต้องเน้นกระบวนการที่สามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะความเป็นครูแก่นักศึกษาคูได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา โดยคณาจารย์ในสถาบันจะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย

นอกจากนั้น สถาบันผลิตครูจะต้องปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผลนักศึกษาครูใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด การแสดงความคิดเห็นที่เป็นเหตุเป็นผลแบบสหวิทยาการ ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อสนเทศต่าง ๆ มากกว่าการวัดเฉพาะการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระเท่านั้น รวมทั้งสร้างความตระหนักในวิชาชีพตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาวิชาครู เพื่อให้รู้บทบาทหน้าที่ในอนาคต และให้มีเจตคติเชิงบวกในเรื่องความตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อยกระดับครูให้มีคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครูอย่างยั่งยืนต่อไป

การส่งเสริมพัฒนานักศึกษาครู

การพัฒนานักศึกษาครู

เนื่องจากบทบาทของครูมีความสำคัญต่อคุณภาพของสังคม ประสิทธิภาพของการศึกษา และการพัฒนาประเทศ ภารกิจของการผลิตครูเพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับความเป็นครูให้มากที่สุด จึงเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ของสถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันผลิตนักศึกษาครูให้มีคุณภาพ ซึ่งมีแนวคิดและรูปแบบที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรครุศึกษา แนวทางการผลิตบัณฑิตครู และสมรรถภาพของนักศึกษาครู ดังนี้ (สมบัติ ศรีทองอินทร์, 2549 : 48)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรแบบเน้นสมรรถภาพ 5 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติ ด้านผลการสอน ด้านเจตคติ ด้านประสบการณ์ เช่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร ดังนี้

1. เน้นความรู้เชิงวิชาการและวิชาชีพครูควบคู่กัน
2. เน้นการเรียนการสอนทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติในระดับโรงเรียน
3. เน้นการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดการณ์ไกล การคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์กับความจริงของสังคม การคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การมองประเด็นอย่างรอบด้านสัมพันธ์กับการศึกษาและสิ่งแวดล้อม
4. เน้นการเรียนการสอนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและวางพื้นฐานความเป็นนักวิจัยในอนาคต
5. เน้นทักษะในการเป็นครูที่มีประสิทธิภาพและทักษะการดำเนินชีวิตในสังคมสมัยใหม่
6. จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน

7. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างเสริมบรรยากาศแห่งความรักศรัทธาระหว่างครูกับศิษย์ และผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาติ และภูมิปัญญาสากล

8. การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรม วัฒนธรรม และค่านิยม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตอย่างกลมกลืนและเอื้ออาทรต่อมนุษย์ สังคม และธรรมชาติมากขึ้น

9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกฝนในคุณธรรม จริยธรรม เสริมสร้างศรัทธาในการประพฤติตามวัฒนธรรมและหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าของการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งเข้าใจวัฒนธรรมของชาติอื่น

จะเห็นว่าจากตัวอย่างของหลักสูตรข้างต้นได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตครูเพื่อเป็นแนวทางในการผลิตบัณฑิตครู โดยกำหนดให้บัณฑิตครูเป็นผู้มีความรอบรู้และทักษะในศาสตร์สาขาวิชาที่เรียน และวิชาชีพครู มีความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถทางภาษาและเทคโนโลยี และเป็นผู้มีคุณธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู

ลินดา นาคโปย (2555 : 84) ได้กล่าวถึงแนวคิดการปฏิรูปการฝึกหัดครู ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้กำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่รับผิดชอบไปดำเนินการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตครูเป็นผู้มีลักษณะดังนี้

1. ด้านสติปัญญา มีความคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล สามารถใช้ภาษาไทยสื่อสารได้อย่างดี
2. ด้านจิตใจ มีนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้อย่างสม่ำเสมอ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างของศิษย์และผู้อื่นได้ มีศรัทธาในการเป็นครู มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู
3. ด้านร่างกาย มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์และแข็งแรง สามารถที่จะดำรงตนให้เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเทคโนโลยี่
4. ด้านสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล สามารถประสานสัมพันธ์และปรับตัวได้ในชุมชนที่ต้องปฏิบัติการ มีความตระหนักและรับผิดชอบต่อสังคม
5. ด้านอาชีพ มีความรู้อย่างลุ่มลึกในวิชาที่สอน สามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคมของศิษย์ คิดประดิษฐ์เพื่อปรับปรุงหลักสูตร สื่อการสอนทั้งที่เป็นวัสดุและภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากนี้ ลินดา นาคโปย (2555 : 84-85) ยังได้กล่าวถึงตัวอย่างลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ ความรู้ การสอน และคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. ความรู้ในด้านวิชาพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ ความรู้ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม
2. ความรู้เรื่องการศึกษา
3. ความรู้เกี่ยวกับวิชาที่สอน
4. มีความสามารถในการสอน
5. มีฝีมือ
6. รักอาชีพ
7. มีคุณธรรม
8. มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ
9. มีบุคลิกภาพดี
10. รู้จักคิดเป็น
11. รู้วิธีการให้การศึกษ
12. รู้การพัฒนาวิชาการ
13. รู้การพัฒนาผู้รับการศึกษา

14. รู้การพัฒนาสังคม
15. รู้การพัฒนาศิลปวัฒนธรรม
16. มีวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง
17. สู้งาน อดทน
18. ตรงต่อเวลา
19. ใฝ่รู้อยู่เสมอ
20. มีความทันสมัย
21. มีความกระตือรือร้น
22. มีน้ำใจ
23. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ตามแนวคิดการปฏิรูปการฝึกหัดครู แนวการผลิตครูแนวใหม่ และมาตรฐานวัดความเป็นครูสู่ความเป็นเลิศ ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตครูให้เป็นครูเก่งและครูดี ที่ประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ คือ ความรู้ การสอน และคุณธรรม ที่มีความพร้อมทั้งด้านสติปัญญา ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคมและด้านอารมณ์

รูปแบบการส่งเสริมพัฒนานักศึกษาคู

รูปแบบกระบวนการพัฒนานักศึกษา ตามที่มิลเลอร์ และพริ้นซ์ (Miller & Prince, 1976) ได้กล่าวไว้เป็นรูปแบบการพัฒนานักศึกษาที่สามารถใช้ได้โดยทั่วไป และเป็นโครงการส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาของสมาคมบุคลากรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยไม่มีเป้าหมายในการประกอบอาชีพและเป้าหมายในชีวิตที่แน่นอน เมื่อเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยแล้วจึงพบว่า ตนเองไม่มีความเหมาะสมกับสาขาวิชาที่เรียน ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การประสบปัญหาในการเรียน การปรับตัว การออกจากสถาบันการศึกษากลางคัน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาโดยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรพัฒนานักศึกษา รวมทั้งตัวนักศึกษาเองควรร่วมกันพัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม การพัฒนานักศึกษานอกหลักสูตร และกิจกรรมนักศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และเป้าหมายของสถาบันได้ชัดเจนมากขึ้น ส่งเสริมให้นักศึกษามีเป้าหมายในการศึกษาที่แน่นอน

2. การประเมินระดับการพัฒนาของนักศึกษา เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักศึกษารู้ถึงสภาพหรือระดับการพัฒนาตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 6 ลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 ประเมินความต้องการพัฒนาของนักศึกษา
- 2.2 ประเมินเป้าหมายและวัตถุประสงค์เฉพาะทั้งในด้านการศึกษาและด้านส่วนตัว
- 2.3 ประเมินระดับการพัฒนาโดยละเอียดทั้งปัจจุบันและที่ประสบความสำเร็จแล้ว
- 2.4 ประเมินการจัดทำแผนการพัฒนาโดยใช้ทรัพยากรและยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์
- 2.5 ประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.6 ประเมินผลในลักษณะที่มุ่งสู่เป้าหมายที่วางไว้และเป้าหมายขั้นสุดท้าย

3. วิธีดำเนินการพัฒนานักศึกษา รูปแบบการพัฒนานักศึกษา ได้กำหนดวิธีการดำเนินการที่ใช้ในการพัฒนานักศึกษา 3 วิธี คือ

3.1 การสอนเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์ และบุคลากรฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา เพื่อปรับสภาพการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา เช่น การเปิดวิชา การจัดโครงการฝึกอบรม เป็นต้น

3.2 การเป็นที่ปรึกษา เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาหรือการแนะแนว เพื่อช่วยทำให้ความต้องการ และความสามารถของนักศึกษาของนักศึกษาชัดเจนยิ่งขึ้น และช่วยให้การวางแผนในการพัฒนานักศึกษาสอดคล้องกับความต้องการ และความสามารถของนักศึกษา

3.3 การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนานักศึกษา

4. การประเมินโปรแกรมการพัฒนานักศึกษา เป็นการประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมของโปรแกรมการพัฒนานักศึกษา โดยการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของโปรแกรมกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์

สุวัฒน์ เศรษฐาคมกุล (2557 : 11-12) ได้กล่าวว่า รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนานักศึกษา ให้ประสบความสำเร็จควรได้รับความร่วมมือจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดกิจกรรม เพื่อเอื้ออำนวยให้นักศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิตที่แน่นอน การกำหนดกิจกรรมให้นักศึกษาได้รับรู้ระดับความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง การกำหนดกิจกรรมให้นักศึกษาและคณาจารย์มีโอกาสได้ทำงานร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และกิจกรรมการประเมินประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของโปรแกรมการพัฒนานักศึกษา จึงเป็นรูปแบบกิจกรรมตามกระบวนการพัฒนานักศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้เสนอไว้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูนั้น ชั้นปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะช่วยให้ได้ครูที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม กระบวนการฝึกต้องเป็นที่ต่อเนื่อง และควบคู่กันไปกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี เพื่อนักศึกษาจะได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้รับจากในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงและพร้อมจะเป็นครูที่ดีในอนาคตต่อไป

ความสำคัญและความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ชั้นปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครู ในช่วงที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู นักศึกษามีโอกาสนำความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพรู และวิชาเฉพาะที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยไปฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน นอกจากนั้นยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารงาน การศึกษาในโรงเรียนและได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และได้ได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้รับจากในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงและพร้อมจะเป็นครูที่ดีต่อไป

การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยใช้เวลาต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลา 2 ภาคเรียน ทั้งนี้เพื่อนักศึกษาจะได้มีเวลามากพอที่จะหาประสบการณ์ในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยทำให้การผลิตครูมีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่เหมาะสม ได้พัฒนาตนเองให้มีทักษะในวิชาชีพ จนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมั่นใจ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และมีแนวโน้มจะเป็นครูที่ดีในอนาคต

หลักสูตร กำหนดเวลา และคำอธิบายของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

หลักสูตรปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย รายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยรายวิชา 2 รายวิชา นักศึกษาต้องเรียนครบทุกรายวิชา ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 โครงสร้างหลักสูตรรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต	ระยะเวลาศึกษา
1005801	การปฏิบัติการสอน 1 (Practice Teaching 1)	6(540)	1 ภาคเรียน
1005802	การปฏิบัติการสอน 2 (Practice Teaching 2)	6(540)	1 ภาคเรียน
	รวม	12	2 ภาคเรียน

คำอธิบายรายวิชา การปฏิบัติการสอน 1-2 มีดังนี้

การปฏิบัติการสอนในวิชาเอก การวัดและประเมินผล การนำผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือแบ่งปันความรู้ในการสัมมนาการศึกษา

จุดประสงค์ของการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. เพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณลักษณะและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
2. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้งานในหน้าที่ครูจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง
3. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาครูนำความรู้ภาคทฤษฎีไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างเหมาะสม และบังเกิดผลดี
4. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาครูมีความรู้ มีเจตคติที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตนักศึกษาครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรกำหนดไว้ 2 รายวิชา ได้แก่ รายวิชาการปฏิบัติการสอน 1 (Practice Teaching 1) และรายวิชาการปฏิบัติการสอน 2 (Practice Teaching 2) ซึ่งมีระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์ 1 รายวิชาต่อ 1 ภาคเรียน โดยมีจุดประสงค์ของการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณลักษณะและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู เรียนรู้งานในหน้าที่ครูจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง นำความรู้ภาคทฤษฎีไปปฏิบัติในหน้าที่ครูได้อย่างเหมาะสม และมีความรู้ มีเจตคติที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลัดดา พรหมวัน (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพของครูสังคมนาสิกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ได้ศึกษาสมรรถภาพของครูสังคมนาสิกษา 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้านเจตคติและมนุษยสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพของครูสังคมนาสิกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคมนาสิกษา และนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ ด้านเจตคติและมนุษยสัมพันธ์ ด้านวิชาการ และด้านการสอน

ปัญญา ทองนิล และมาเรียม นิลพันธุ์ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับนักศึกษาครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาครู 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะปฏิบัติ และด้านอัตมโนทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการใช้รูปแบบและศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยพัฒนาการของสมรรถภาพการสอน ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะปฏิบัติ และด้านอัตมโนทัศน์ของนักศึกษาครูจากการประเมิน มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชาโรณี ตรีวีรญาณ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถภาพ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะการคิด และด้านความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามกระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนช่วยพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูได้ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ด้านทักษะการคิดในการจัดการเรียนการสอน และด้านความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง โดยครูผู้ร่วมวิจัยมีการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด

ทิวรัตน์ ประเสริฐสังข์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันบนเว็บด้วยกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า 1) รูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันบนเว็บด้วยกระบวนการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นการนำหลักการแนวคิดของการเรียนรู้ กระบวนการจัดการความรู้และการเรียนรู้ผ่านเว็บเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 1.1) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบฯ 1.2) องค์ประกอบหลักของรูปแบบฯ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้ากระบวนการ ผลผลิต ทั้งนี้รูปแบบฯ ดังกล่าวมีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินคุณภาพของการสอนบนเว็บตามรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.11/85.58 3) ค่าดัชนีประสิทธิผลของการสอนบนเว็บตามรูปแบบฯ เท่ากับ 0.76 4) ผลการประเมินสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครู (ด้านความรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.03 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการปฏิบัติวิชาชีพครู มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 14.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80) 5) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการสอนบนเว็บตามรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก และ 6) ผลการรับรองรูปแบบฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อัญชริกา จันจุฬา (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูชายแดนภาคใต้ ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักศึกษา วิชาชีพครูชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาแนวทางในการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ด้านการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการประเมินสมรรถนะ และด้านการศึกษาความคิดเห็นจากสถาบันการผลิตวิชาชีพครู ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักศึกษา วิชาชีพครูชายแดนภาคใต้ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู มีระดับคุณภาพเหมาะสมมากที่สุด และภาพรวมความเหมาะสมของเว็บไซต์ รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ส่งเสริมสมรรถนะของนักศึกษาครูอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของ นักศึกษาวิชาชีพครูชายแดนภาคใต้ ผลการประเมินสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูชายแดนภาคใต้ ภาพรวมนักศึกษานักศึกษาผ่านตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3.51 ขึ้นไป ผลการประเมินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูชายแดนภาคใต้ ภาพรวมของรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู อยู่ในระดับมากที่สุด

พิมพ์ผกา ธรรมสิทธิ์ และคนอื่น ๆ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครู เพื่อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะนักศึกษาครูเพื่อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามี 6 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 ความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะที่ 2 ความสามารถในการวางแผน เตรียมการสำหรับการสอน สมรรถนะที่ 3 ทักษะการสอน สมรรถนะที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้ สมรรถนะที่ 5 ทักษะในการจัดการชั้นเรียน และสมรรถนะที่ 6 คุณธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ปัญหาสมรรถนะของนักศึกษาครูเพื่อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

ได้แก่ ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านพฤติกรรมความเป็นครู รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูเป็นกระบวนการและกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีชื่อว่า AECR Model มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การตระหนักถึงความจำเป็น (Awareness Needs : A) 2) การเพิ่มสมรรถนะ (Enhance Competency : E) 3) การแนะนำช่วยเหลือและกำกับติดตาม (Coaching and Mentoring : C) และ 4) การสะท้อนและการพัฒนา (Reflection and Development : R) ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูเพื่อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีความเป็นไปได้

ซึ่งจากการศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถภาพการสอน ผู้วิจัย ปรับประยุกต์แนวคิดของ ลัดดา พรหมวัน (2544) แนวคิดของ สมจิต สวธน์ไพบูลย์ และคนอื่น ๆ (2545) มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้ โดยศึกษาสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย 1) ด้านวิชาการความรู้ 2) ด้านทักษะการสอน 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี